

4. Ääntenmuutokset ja kielen vaihtelu

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

 Kielibuusti
Språkboost

Vaihtelun taustalle pyritään löytämään vaihtelematon muoto

Rekonstruoinnissa on tavoitteena löytää sanalle vaihtelematon äänneasu. Tämä voidaan löytää tarkastelemalla sanan erilaisia vartaloita ja muotoja murteissa ja sukukielissä.

Kielten, kuten nyky-suomen, variaatio johtuu äänne- ja vokaalimuutoksista. Kantasuomessa tapahtuneita äänne- ja vokaalimuutoksia ovat esimerkiksi seuraavat:

- $*ti > si$ -muutos ja sananloppuinen $*e > i$ tai katoaa kokonaan
- $*š$ -sibilantin muuttuminen h -äänneeksi kaikissa asemissa
- pitkien vokaalien synty puolivokaalien ja vokaalien sekvensseistä, esim. kantaurali $*p̄əŋe > p̄ää$
- affrikaattojen muuttuminen tai katoaminen, esim. kantaurali $ičä > isä$

Nominityypit ovat syntyneet osittain ääntenmuutosten kautta

Nykykielessä sanalla voi olla useita eri vartaloita, esim. *uusi* : *uude-n* : *uut-ta* : *uute-na*.

Nominatiivi on usein eniten muuttunut, kun taas alkuperäisemmät sanamuodot ovat säilyneet taivutusmuodoissa. Esim. *uusi*-sanalla on:

- heikkoasteinen vokaalivartalo *uude-* (esim. genetiivi *uuden*)
- vahva-asteinen konsonanttivartalo *uut-* (partitiivi *uutta*)
- vahva-asteinen vokaalivartalo *uute-* (essiivi *uutena*).

Usein vanha nominatiivi löytyy essiivistä, sillä se on vahvassa asteessa ja siinä on vokaalivartalo. Essiivin päätte suojaa sanavartaloa kulumiselta, kun taas nominatiivissa sananloppuiset äänteet ovat alttiita muutoksille.

Tekijät:
Rigina Ajanki
Emmi Pollari
Otto Vahtola

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

 Kielibuusti
Språkboost

